

LÅNGT IFRÅN LAGOM

Får du eller har du frågor om Ungdomsenkäten?

En undersökning om hur unga i Botkyrka har det i sin vardag.

Nedan följer några av de vanligaste frågor och svar om Ungdomsenkäten.

Vad är Ungdomsenkäten?

Ungdomsenkäten, även känt som Stockholmenkäten i länet, är en självrapporteringsstudie som riktar sig till ungdomar och genomförs vartannat år. Förutom Stockholm stad är majoriteten av länets övriga kommuner med i undersökningen, däribland Botkyrka kommun sedan 2004.

Hur många år har vi genomfört enkäten?

Ungdomsenkäten genomförs vartannat år och är den sjätte mätningen i Botkyrka sedan 2004 och vi kan nu börja se trender över tid.

Vem svarar på enkäten?

Samtliga flickor och pojkar som går i grundskolans årskurs 9 samt gymnasiets år 2 besvarar enkäten, och ger oss en god bild av hur våra ungdomar i Botkyrka upplever och har det i sin vardag. Dessutom svarar även ungdomarna i majoriteten av länets övriga kommuner på samma enkät – vilket gör att vi kan jämföra resultatet.

OBS. Botkyrka representeras i år av sina gymnasie-ungdomarna i åk 2. I omtanke om eleverna i åk 9 och skolpersonal som samma läsår genomförde enkäten, Luppen, deltog inte åk 9 i årets Ungdomsenkät

Vilka frågor får våra flickor och pojkar besvara?

Flickorna och pojkarna svarar på totalt 350 frågor/delfrågor kring områden som:

Psykisk hälsa	Skolan och fritid: trivsel, bemötande m.m.
Alkohol-, narkotika-, tobaks-, och spelvanor	Skolk och mobbing
Kriminalitet och utsatthet för brott	Trivsel i bostadsområdet
Relationerna med föräldrar och kamrater	Andra risk- och skyddsfaktorer

Vad är syftet och hur använder vi resultatet?

Eftersom enkäten är återkommande över tid kan vi idag:

- följa och beskriva utvecklingen och fördelningen av ungdomsgruppers hälsa, levnadsvanor, risk- och problembeteenden
- planera och genomföra satsningar som stärker flickorna och pojkarnas hälsa och positiva utveckling, samt minskar risken för problembeteende
- följa upp och utvärdera tidigare arbete som genomförts i kommunen för att påverka ungdomars levnadsförhållanden
- mobilisera aktörer i det gemensamma förebyggande arbetet, t.ex. från skola, fritid, socialtjänst, polis, frivilligsektor samt föräldrar och andra vuxna

Hur många har svarat?

För att få tillförlitliga resultat är det viktigt att så många som möjligt svarar. Svarefrekvensen är hög, 79 procent av samtliga gymnasieelever som deltagit, har svarat.

Vad innebär bortfallet?

En del av bortfallet omfattar elever som inte varit i skolan vid undersökningstillfället (skolk, sjukdom etc.). Men det kan också vara ungdomar som inte velat delta, eller som lämnat in tomma formulär. Formulär som uppenbart varit oseriöst eller överdrivet ifyllda utifrån filterfrågor har också tagits bort. Jämngamla flickor och pojkar som inte går i skolan är också en typ av bortfall. Det är inte helt orimligt att några av de ungdomar som inte går på gymnasiet, skolkar eller är sjuka kan också vara de som skulle överrepresentera på riskbeteenden. Vi försöker fortsatt ta hänsyn till dessa bortfall i våra analyser av enskilda resultat som kan påverkas. Sen är det alltid viktigt att vi stärker och stöttar alla i hela ungdomsgruppen och i alla miljöer runtomkring dem, inte bara genom skolan.

Vad säger det övergripande resultatet om alkohol, tobak och droger?

Alkohol – den positiva trenden håller i sig

- I överlag är det allt fler flickor och pojkar som väljer att inte dricka alkohol. Dessutom sjunker storkonsumtionen och berusningsdrickandet gradvis.
- Andelen flickor och pojkar som varit berusade senaste månaden har minskat markant både i Botkyrka och i länet. Dock är nivåerna betydligt högre i samtliga grupper i länet, framförallt på gymnasiet.
- Kamrater och kamraternas syskon är fortfarande den största källan för alkohol bland ungdomarna – såväl i Botkyrka som i länet. Pojkarna köper i större utsträckning även privat importerad eller smugglad alkohol.
- Allt fler föräldrar är tydliga med att deras barn inte får dricka alkohol och fler avstår att köpa ut (lång). Men det finns fortfarande föräldrar som bjuder sina barn. Ju äldre barn, desto mer tillåtande föräldrar
- De flesta av våra flickor och pojkar dricker hemma eller hos någon annan, inte utomhus.

	Årskurs 9 (2012)	År 2 gym (2014)
Dricker inte alkohol		
Flickor	47 %	39 %
Pojkar	53 %	33 %
Storkonsumerar alkohol		
Flickor	12 %	27 %
Pojkar	15 %	24 %

Den positiva alkoholutvecklingen är liknande i länet, vars pojkar och flickor i åk 9 under de senaste åren sakta börjar närma sig Botkyrkas klart bättre lägen (2012). Även på gymnasiet är läget betydligt bättre i Botkyrka, med fler som inte dricker, färre storkonsumenter och berusade. Trenden syns även i den nationella undersökningen¹ med större positiva förändringar i åk 9 än på gymnasiet. Även i europeiska undersökningar syns en minskning eller inga förändringar (bland de flesta deltagande länderna²).

Tobak – fler flickor och pojkar väljer att förbli tobaksfria

- I sin helhet så håller den tobaksfria trenden bland Botkyrkas gymnasieungdomar. I senaste mätning visar pojkarna på gymnasiet en eventuell tendens till ökning bland de som röker och/eller snusar dagligen eller ibland.
- Fortfarande röker cirka var fjärde flicka och var femte pojke på gymnasiet i Botkyrka
- Flickorna röker mer än pojkarna, pojkarna snusar mer än flickorna, och tobaksbruket ökar i takt med åldern, i Botkyrka och i länet.

	Årskurs 9 (2012)	År 2 gym (2014)
Helt tobaksfria		
Flickor	84 %	74 %
Pojkar	85 %	71 %
Röker dagligen eller ibland		
Flickor	16 %	26 %
Pojkar	12 %	22 %

¹ CAN: [Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning](#)

² ESPAD 2012

- Färre av Botkyrkas flickor röker idag – och detta kan ha flera orsaker. Men att parallellt färre i familjen och vänner röker, samt att föräldrarnas restriktivitet fortsätter vara hög kan spela en betydande del i resultatet.
- De flesta föräldrar är tydliga med att de inte vill att deras ungdomar ska röka eller snusa, ungefär lika stor andel av flickorna och pojkarna är också helt tobaksfria.

Den positiva trenden fortsätter i samtliga grupper i länets övriga kommuner (tobaksfria, röker eller snusar dagligen/ibland). Även i nationella studier syns en sjunkande trend i åk 9, även om de varierat mellan åren, så är nivåerna är idag klart lägre än för 10 år sen - vilket också stämmer överens med liknande undersökning i Europa. Bland landets gymnasieungdomar har nivåerna legat relativt stabilt.

Narkotika – oförändrad trend eller svag uppgång bland gymnasiepojkarna

- Majoriteten av flickorna och pojkarna i gymnasiet har inte testat narkotika. Andelen som har testat har varit relativt oförändrad över tid, men det är fortfarande ca.10 procent i årskurs 9 och 20 procent i årskurs 2 gymnasiet som har testat narkotika någon gång.
- Större andel av gymnasiepojkarna har provat narkotika än jämnåriga flickor, och även mer av de andra typerna av narkotika. Vi ser även en tendens till ökning bland gymnasiepojkarna över tid. De varierande siffror mellan åren – verkar i år tyda på försämrade vanor.
- Den vanligaste typen av narkotika är fortfarande cannabis (hasch eller marijuana). S syntetisk cannabis, kallad "Spice" är efter cannabis den mest vanligaste narkotikan bland de som har någon gång testat narkotika.
- Få har använt narkotika senaste månaden, och då vanligast en-två gånger. Denna aktuella användning belyser delvis en potentiell regelbundenhet. Fler av gymnasiepojkarna i Botkyrka har använt narkotika senaste månaden än i länets övriga kommuner.
- Majoriteten av de som har provat – har blivit bjudna av sina kamrater. Större andel pojkar jämfört med flickorna har också köpt av sina kamrater eller någon annan man känner.
- Det har blivit lättare att få tag på narkotika, enligt ungdomarna – men en majoritet (60-70%) tackar fortfarande nej. Av de som har haft möjlighet, men inte provat, har majoriteten svarat att de avstår från narkotika för att inte göra sina föräldrar besvikna (extra fråga Stockholm Stad).

	Årskurs 9 (2012)	År 2 gym (2014)
Har testat narkotika		
Flickor	7 %	14 %
Pojkar	10 %	23 %
Testat senaste månaden		
Flickor	2 %	4 %
Pojkar	6 %	9 %

Bland länets grundskoleungdomar är det ungefär lika många som testat narkotika som i Botkyrka. Länets övriga kommuner har en något högre andel ungdomar som har testat på gymnasiet, speciellt länets flickor i jämförelse med Botkyrkas flickor. Jämfört med övriga Europa, är det mer ovanligt att ha testat narkotika i Sverige och könsskillnaderna är här mindre.

Frågor som kan komma kring resultatet

Vad tror vi den positiva utvecklingen beror på?

I Botkyrka har vi länge arbetat mot alkohol, narkotika och tobak bland ungdomar. Det finns också många andra aktörer i det alkohol- och drogförebyggande arbete – nationellt, regionalt och lokalt. Det sannolikt att flera orsaker är tillsammans bidragande till den utveckling vi ser, exempelvis kan (gäller i första hand alkohol):

- Att dagens föräldrar är mer medvetna om betydelsen av att vara tydlig och inte bjuda eller köpa ut alkohol till sina barn och ungdomar under 18 år
- Ett ökat hälsointresse bland ungdomarna
- Nya hälsotrender, men också ungdomstrender som väljer bort alkohol och tobak
- Mer umgänge hemma, via sociala medier och onlinespel/datorer som kräver mottaglighet
- Ökad andel ungdomar med bakgrund i icke-alkoholkultur

Vilka utmaningar ser vi och vad tänker vi göra åt det?

Det är mycket glädjande att utvecklingen generellt fortsätter att gå i positiv riktning vad gäller alkohol, tobak och narkotika (ANT) - inte bara i Botkyrka utan i hela landet (CAN). Men vårt arbete kan aldrig stanna av, det kommer hela tiden nya generationer, och det finns fortfarande flickor och pojkar som mår dåligt, som dricker, röker och tar droger.

Vår analys av hela resultatet är ännu inte klar, men fokus kommer bl.a. att fortsätta vara:

- Att vi alla vuxna/aktörer gemensamt arbetar för att minska antalet barn och unga som börjar använda narkotika eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak. Här behövs även ett fortsatt arbete för trygga, utvecklande miljöer utan ANT i skolan och på fritiden.
- Föräldrar ska fortsätta att stärkas i hur de kan stödja sina barn att inte använda ANT. Betydelsen av att inte bjuda/köpa ut alkohol känner många till, men många önskar också mer stöd kring narkotika (vilket vi nu arbetar för).
- Eftersom den största källan till alkohol är kamrater och deras syskon, vill vi även satsa extra på denna grupp.
- Det är fortfarande många flickor och pojkar som röker, framförallt på gymnasiet, och vi vet att rökning smittar och har samband med bruk av andra droger som cannabis. Vi kommer därför att arbeta för fler tobaksfria miljöer.
- Rökning förekommer fortfarande på skolgårdar, både i Botkyrka och i resten av Sverige, trots tobakslagens förbud, 1994.
- Att vi tidigt uppmärksammar barn och unga som kan må dåligt och/eller använder ANT, och snabbt stöttar dem på olika sätt, det ska vara lätt att få hjälp och stöd.

Något annat vi vill lyfta upp?

Det är många faktorer som påverkar ungas vilja och också möjligheter att använda ANT. Frågor kring flera av dessa faktorer³ svarar ungdomarna på i övriga delar av enkäten. Vi återkommer gärna när vi har analyserat detta och har helhetsbilden.

Vad händer nu?

Resultat analyseras vidare i dialog med ungdomar, skolor, fritidsgårdar, föräldrar och andra aktörer runt ungdomarna. Vi arbetar även vidare med resultatet tillsammans med kommunens gymnasieskolor.

**Vill du eller din verksamhet veta mer?
Kontakta gärna:**

**Pardip Singhru,
Folkhälsosamordnare
08-530 614 72**

pardip.singhru@botkyrka.se

Resultaten kommer löpande att även presenteras på botkyrka.se/ungdomsenkaten

³ Risk- och skyddsfaktorer ökar respektive minskar risken för ohälsa, problem och riskbeteenden och kan finnas hos individen själv, i familjen, i skolan och på fritiden, i närområdet eller i samhället i övrigt.